

Sankt Jørgensbjerg og de forræderiske thyboer

af Jytte Nielsen

Af og til må thyboerne høre ordene om morsingboerne, der rømmede først, og derefter de forrædere fra Thy. Men hvor og hvad de egentlig rømmede fra, er det måske de færreste, der ved? Og det er forståeligt nok, for vi skal 573 år tilbage i tid – til middelalderen. Kort fortalt var der stor uro i Danmark i årene omkring 1441, og mange ønskede at regere landet – både bønder og adelige – så landet var reelt i borgerkrig. En gruppe bønder anført af Henrik Tagesen overfaldt herregården Aagaard ved Fjerritslev og fordrev adelsmanden Niels Pedersen Gyldenstjerne. Bønderne forskansede sig i Husby Hole syd for Fjerritslev i juni måned 1441. Toppen af det langstrakte bakkedrag med dybe hulveje ved Husby Hole kaldes

Sankt Jørgensbjerg. Det lykkedes at holde fjenden i skak, blandt andet lokkede man herremanden og bondeplageren Eske Brok i baghold, men så havde kongemagten fået nok af de oprørske bønder, og den 6. juni 1441 gik Kong Kristoffer af Bayern over Limfjorden med sin hær for den 8. juni at nedslagte bondeoprørerne. Før det endelige slag ved vognborgen gav kongen frit lejde, hvilket morsingboer og thyboer sikkert har benyttet sig af, hvis man skal sætte lid til folkevisen om slaget på Sankt Jørgensbjerg.

I 500-året for slaget ved Sankt Jørgensbjerg ønskede Historisk Samfund for Thy og Vester Hanherred og Historisk Samfund for Vendsyssel at rejse en mindesten på stedet. Så thyboerne havde

Folkevisen om Slaget på Sankt Jørgensbjerg

De bønder, de samled dennom i skare
både over mark og hvede;
de kejsede dem en høvedsmand,
Henrik Tagesen mon han hedde.

De red frem for Olborg Sund,
frem ad de hule veje;
for da red deres høvedsmænd tre,
de måtte vel klæde en stejle.

De red frem ad Agersbro,
frem ad Agersborg-by;
de satte ild på kongens gård,
det stod så højt i sky.

Det var Henrik Tagesen,
så sig op til sky:
»Nu da rømmer de morsing'
og så de forrædere af Thy«.

Først da rømmer de morsing'
og så de forrædere af Thy;
efter da stod de vendelboer,
de ville ikke fly.

Efter stod de vendelboer,
de ville ikke fly;
så bygged de dem en vognborg,
derfor lod de deres liv.

Axel Poulsens mindesten på Sankt Jørgensbjerg. Foto: Jytte Nielsen.

åbenbart fået tilgivelse for deres fejhed de mange hundrede år forinden. Sammen formåede de to historiske samfund at indsamle midler samt formå Ny Carlsbergfondet til at donere de resterende midler til en mindesten, og i årene fra 1941 til 1943 arbejdede kunstneren Axel Poulsen på mindesmærket. Det var i krigens år og derfor besværligt at samles, men mindestenen blev afsløret den 5. september 1943. Samme år kan man i beretningen fra generalforsamlingen i Historisk Samfund for Thy og Vester Hanherred læse, at den årlige udflugt blev aflyst grundet »Gummisituationen«. Man har ikke skullet slide unødigt på bil- og cykeldæk. I beretningen året efter i Historisk Samfund omtales afsløringen af mindestenen, men det anføres også, at der »senere naar Forholdene tillader det, vil blive afholdt en Festlighed«. Og dagen oprandt, hvor man igen kunne komme ud i verden, så den 15. juli 1945 kunne den store afsløring af mindestenen endelig finde sted. Men næppe mange af Historisk Samfunds medlemmer har været til stede. Det rådes der bod på året efter, hvor samfundets årlige udflugt netop går til Sankt Jørgensbjerg. I *Thisted Social Demokrat*

den 2. september 1946 kan man læse følgende: »Udflugt til minderige steder. De 40 Medl. af Historisk Samf. og Turistforeningen i Thisted, der i Gaar foretog Udflugt til Sct. Jørgensbjerg, fik en uforglemmelig Tur ud af det. Vejret var straalende og Humøret højt, da man startede med Særtog fra Thisted Kl. 13, og saadan holdt det sig hele Dagen.

Der blev paa Udturen gjort Ophold i Klim, hvor Lærer Andersen foreviste den smukke Kirke. Efter Kaffeophold i Fjerritslev gik Turen paa Cykle og med Charabanc til Husby og Aagaards gamle Bygninger og Voldstedet blev beset. Det ca. 200 Aar gamle Kastanjetræ, hvis Stamme er saa tyk, at der skal tre Mand til at favne det, blev særligt beundret. Ved Mindestenen paa Sct. Jørgensbjerg fortalte Museumsforstander Hald om det historiske Slag mellem Bønderne og Kongens Krigsmænd i 1441.

Ved 19-Tiden gik Turen hjemad. Man gjorde Ophold ved Vikingegravene ved Tømmerby, og P. L. Hald og Togfører Svalgaard fortalte Stedets Historie. I det vidunderlige Septembevejr blev Turen til en Oplevelse, som Deltagerne sent vil glemme.«

Axel Poulsens krucifiks i Lild Kirke. Foto: Henrik Bolt-Jørgensen.

Billedhuggeren Axel Poulsen er som nævnt kunstneren bag den tre meter høje granitskulptur, hvorpå der er indhugget en slagscene mellem kongemagten og bønderne. På skulpturens bagside er hugget dele af folkevisen om slaget. Axel Poulsen har således sat sig blivende spor i landsdelen. Altertavlerne i Skjoldborg og Kallerup Kirker er fra årtierne før Sankt Jørgensbjerg-monumentet og udarbejdet i træ. Men endnu et sted i

Thy kan man finde et værk fra hans hånd, nemlig i Lild Kirke. I 1942 skar han i egetræ et krucifiks af Jesus på korset. Det er et meget enkelt værk, sammenholdt med de tre andre værker, men absolut et besøg værd. Ellers er Axel Poulsen nok bedst kendt for monumentet over faldne i 1. verdenskrig i Marselisborg mindepark, monumentet til mindelunden i Ryvangen i København og kongehyldningsmonumentet i Viborg.